
Ustroń, 25 listopada 2019

Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
Dr Magdaleny Olempskiej-Wysockiej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora
habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych – dyscyplinie pedagogika

Podjmując się globalnej oceny dorobku dr Magdaleny Olempskiej-Wysockiej w pierwszej części koncentruję się na etapach rozwoju oraz przebiegu kariery naukowej Habilitantki, następnie recenzji dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego.

1. Przebieg kariery zawodowej

Dr Magdalena Olempska-Wysocka jest absolwentką pedagogiki oraz psychologii. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki uzyskała w 2009 roku na podstawie rozprawy doktorskiej, pt. *Rodzinne uwarunkowania wrażliwości edukacyjnej i przystosowania szkolnego uczniów z uszkodzonym słuchem w momencie startu szkolnego*, przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Zofii Palak, w Wydziale Pedagogiki Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczęła w 2007 roku na stanowisku asystenta w Katedrze Pedagogiki Specjalnej Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego, po roku awansowała na stanowisko adiunkta. W latach 2009-2013 Habilitantka kontynuowała pracę naukową w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi, a obecnie pracuje w Zakładzie Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pracę naukową Dr Magdalena Olempska-Wysocka łączy z praktyką pracując od 2004 roku jako surdopedagog, psycholog i neurologopeda w Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Doradztwa Zawodowego w Łodzi.

Pracowała także w Szkole Podstawowej oraz Ośrodku Diagnostyki i Terapii. Warto podkreślić, że zaangażowanie w praktykę, w przypadku Kandydatki, przynosi pozytywne efekty w pracy naukowej, co postaram się wykazać w dalszej części recenzji.

2. Ocena osiągnięć naukowo-badawczych (z wyłączeniem rozprawy przedstawionej jako podstawowe osiągnięcie w ubieganiu się o stopień doktora habilitowanego)

- Dr Magdalena Olempska-Wysocka nie wykazała w swoim dorobku publikacji w czasopiśmie ulokowanych w bazie JRC, wykazała trzy artykuły w tym dwa współautorskie) w czasopiśmie z listy ERIH (lista C) (Studia Pedagogiczne).
- Habilitantka opublikowała jedenaście artykułów (w tym cztery współautorskie) w czasopiśmie ulokowanych na dawnej liście B MNiSW (m.in. Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, Niepełnosprawność. Dyskursy pedagogiki Specjalnej).
- Kandydatka wykazała sześć rozdziałów w pracach zbiorowych pod redakcją.
- Ponadto redagowała pięć tomów czasopisma Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej.

Wszystkie wskazane prace zostały opublikowane po uzyskaniu stopnia doktora.

Dorobek naukowy kandydatki należy określić jako spójny, w całości skoncentrowany na problematyce związanej z uszkodzeniem słuchu. W jego obrębie można wyróżnić dwa podobszary. Pierwszy obejmuje zagadnienia związane indywidualnymi i środowiskowymi uwarunkowaniami funkcjonowania dzieci z uszkodzonym słuchem, drugi zaś można określić jako uwarunkowania szans edukacyjnych dzieci z uszkodzonym słuchem na etapie edukacji wczesnoszkolnej.

Poniżej pokrótce odniosę się do wybranych opracowań załączonych w materiałach przyjmując porządek zaproponowany przez Kandydatkę.

W zakresie pierwszego zagadnienia Habilitantka prezentuje 10 opracowań (rozdziałów w pracach zbiorowych oraz artykułów). Jeden tekst w tym zbiorze został przedstawiony w języku polskim¹ i powielony w języku angielskim.

Ich tematykę łączy problem funkcjonowania dzieci z uszkodzonym słuchem, w kontekście której Autorka eksploruje wiele zróżnicowanych kategorii, np. wczesnego wspomaganie rozwoju, agresję rówieśniczą, rozwoju i zaburzenia mowy, kompetencje językowe. W zbiorze tym znajdujemy teksty o charakterze przeglądowym (także odnoszące się do omawianej

¹ *Kompetencje językowe dzieci z głuchotą prelingwalną zaimplantowanych do drugiego roku życia.* „IKPS” 2018, nr 1.

problematyki przyczynkowo), np. *Idea wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka z uszkodzonym słuchem*², jak i szersze objętościowo opracowania przeglądowe zawierające implementację koncepcji zaczerpniętych z innych obszarów w problematykę wychowania i kształcenia dzieci / uczniów z uszkodzonym słuchem, np. *Rodzina dziecka z uszkodzonym słuchem i jej rola w rozwoju i edukacji*³. Opracowania te przeważają w omawianym obszarze tematycznym. Dodatkowo znajdujemy w nim także teksty, których podstawę stanowi prezentacja i omówienie wyników badań. W dwóch przypadkach są to badania ułożone w paradygmacie interpretatywnym⁴, w jednym (powielonym w wersji anglojęzycznej) – pozytywistycznym⁵.

W przywołanym zbiorze znajdujemy opracowania o zróżnicowanej wartości naukowej. Poniżej odniosę się do trzech opracowań, w mojej opinii skrajnych, pod względem konstrukcji, ale także wkładu w rozwój dyscypliny.

Pierwszym z nich jest przytoczony wyżej rozdział w pracy zbiorowej otwierający omawiany zbiór opracowań, pt. *Idea wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka z uszkodzonym słuchem*. To krótki przeglądowy tekst zawierający zestawienie podstawowych informacji stanowiących podstawy wczesnego wspomaganie omawianej grupy dzieci. Trudno jednoznacznie odczytać co jest celem tego opracowania. Zapewne z jednej strony to zestawienie porządkuje podstawowe informacje problematyki wyrażonej w tytule, z drugiej – zaś jest pewnego rodzaju zbiorem argumentów za nadawaniem procesowi wczesnego wspomaganie odpowiedniej rangi w zestawie działań podejmowanych na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Struktura tekstu jest nieco rozmyta, a przywoływane informacje zostały bardzo skromnie okraszone wnioskami własnymi Autorki. Sądzę, że tekst może stanowić dobrą pomoc dydaktyczną w kształceniu studentów, trudno jednak odnaleźć w nim znaczące walory naukowe. Warto jednak podkreślić, że w okresie przygotowywania tego tekstu (pierwsza dekada lat dwutysięcznych) niektóre zawarte w nim informacje nie były powszechne, oraz że to jeden z pierwszych tekstów Habilitantki po okresie uzyskania stopnia doktora.

² [w:] Z. Palak, A. Bujnowska, A. Pawlak (red.): *Edukacyjne i rehabilitacyjne konteksty rozwoju osób z niepełnosprawnością w różnych okresach życia*. UMCS, Lublin 2010.

³ [w:] I. Chrzanowska, B. Jachimczak, D. Podgórska-Jachnik (red.): *Miejsce Innego we współczesnych naukach o wychowaniu*, t. 4. WSP, Łódź 2011.

⁴ m.in. *Narażenie na agresję rówieśniczą niepełnosprawnych uczniów szkół integracyjnych w relacjach nauczycieli wspomagających*. „Studia Edukacyjne” 2013, nr 28.

⁵ *Kompetencje językowe dzieci z głuchotą prelingwalną zaimplantowanych do drugiego roku życia*. „IKPS” 2018, nr 1.

Zdecydowanie wyżej oceniam opracowanie pt. *Dziecko z zaburzeniami mowy w systemie oświaty*⁶. Struktura opracowania jest przejrzysta, po krótkim wprowadzeniu Autorka w sposób kompetentny prezentuje ustalenia terminologiczne, korzysta z bogatej i trafnie dobranej literatury. Następnie prezentuje kompetentną analizę danych zastanych. Trafnie lokuje problem ucznia z zaburzeniami mowy w grupie rówieśniczej przywołując badania na ten temat. Chociaż i w tym przypadku zakończenie budzi niedosyt to jednak w trakcie wywodu Habilitantka w sposób bardziej dojrzały analizuje i wyjaśnia omawiane dane.

Wysoko oceniam tekst pt. *Kompetencje językowe dzieci z głuchotą prelingwalną zaimplantowanych do drugiego roku życia*⁷. To typowy artykuł o charakterze empirycznym. Otwiera go wprowadzenie do zagadnienia identyfikujące problem, napisane ze znanstwem tematu. Koncepcja badań została przygotowana poprawnie – zawiera jasno sprecyzowany cel badań oraz problemy badawcze, opis metody oraz materiał badawczego. W zbieraniu danych zostały wykorzystane trafnie dobrane skale. Wyniki zostały przedstawione w sposób przejrzysty i skrupulatnie omówione z odniesieniem do bogatej literatury. Artykuł zamyka zestaw wniosków.

Dopełniając ocenę tego obszaru tematycznego dodam, że pozytywnie oceniam dobór podejmowanej problematyki w aspekcie praktycznym. W opracowaniach widoczne jest doświadczenie Habilitantki oraz umiejętność identyfikowania codziennych problemów życia dzieci z uszkodzonym słuchem oraz łączenia tej perspektywy z naukową.

Drugi obszar tematyczny został przez dr M. Olemską-Wysocką zatytułowany: *Dziecko z uszkodzeniem słuchu na etapie wczesnej edukacji – uwarunkowania szans edukacyjnych*. W przedłożonych do recenzji materiałach obejmuje on pięć tekstów (analogicznie jak w pierwszym obszarze tematycznym ostatni powielony jest w języku angielskim).

Pierwszy z nich, w moim przekonaniu dobrze oddający jakość prezentowanych opracowań, to *Ścieżki edukacyjne uczniów z uszkodzonym słuchem*⁸. Tekst zawiera interesujące badania identyfikujące ścieżki edukacyjne wyróżnionej w tytule grupy uczniów z uwzględnieniem trzech form kształcenia. Pozytywnie oceniam zamysł artykułu i sam projekt badawczy, który został przygotowany i przeprowadzony poprawnie. Jego istotą jest analiza dokumentacji szkolnej 283 uczniów, zebrane dane dotyczyły lat 2004/05 oraz 2008/09. Wyniki badań zostały przedstawione w sposób przejrzysty i kompetentny (aczkolwiek znowu nieco skromnie) omówione.

⁶ „Studia Edukacyjne” 2014, t. 32.

⁷ Współautorka M. Magierska-Krzysztoń. „JKPS” 2018, nr 1.

⁸ [w:] T. Żółkowska, L. Konopska: *W kręgu niepełnosprawności – teoretyczne i praktyczne aspekty poszukiwań w pedagogice specjalnej*. T. V. US, Szczecin.

W pozostałych tekstach ułokowanych trafnie przez Habilitantkę w omawianym obszarze znajdujemy prezentację i omówienie kolejnych (poprawnie przygotowanych projektów badawczych) dotyczących tendencji w wyborze formy kształcenia uczniów z uszkodzonym słuchem, ich kompetencji komunikacyjnych, obszarów oddziaływań surdopedagogicznych i surdologopedycznych, trudności sensorycznych w pełnieniu roli ucznia. Pomijam ich dokładną charakterystykę wyrażając opinię pozytywną dotyczącą wartości podejmowanych problemów, ich umiejętnej lokalizacji w teoriach naukowych, biegłości generowania uogólnień i przede wszystkim projektowania i prowadzenia badań ilościowych.

Wyrażając opinię globalną o dorobku naukowym (z wyłączeniem pracy stanowiącej podstawę o ubieganie się o stopień doktora habilitowanego) wspomnę o słabszych i mocniejszych stronach dorobku.

Przedłożony do oceny dorobek składający się z rozdziałów w pracach zbiorowych i artykułów nie jest szczególnie obszerny ilościowo, składa się na niego 19 opracowań. Artykuły w ogromnej większości zostały opublikowane w dwóch czasopismach – *Interdyscyplinarnych Kontekstach Pedagogiki Specjalnej* oraz *Studiach Pedagogicznych*. To czasopisma znaczące i reprezentujące wysoki poziom, chociaż w obu przypadkach redakcyjnie ściśle związane z miejscem pracy Kandydatki. Zabrakło tekstów publikowanych w czasopismach lub pracach zbiorowych poza granicami naszego kraju, co postrzegam jako słabszą stronę omawianego dorobku.

W analizowanym zbiorze znajdujemy krótkie opracowania przeglądowe, w istocie nawiązujące do praktyk społecznych, prezentujące powszechnie znane koncepcje oraz dojrzałe teksty naukowe, które stanowią większość w przedłożonym do oceny zestawieniu.

Słabszą stroną dorobku (w przypadku mniej licznych prac przeglądowych) są autorskie uogólnienia i podsumowania analizowanych koncepcji czy rozwiązań praktycznych. Z kolei w przypadku tekstów o charakterze empirycznym pewien niedosyt (choć także tylko w niektórych opracowaniach) budzą nader skromne uogólnienia konstytuowane na kanwie prowadzonych analiz. Zdaję sobie jednak sprawę, że nierzadko jest to związane z wymaganiami redakcyjnymi określającymi objętościowo skromne ramy tekstów.

Analizując dorobek pod względem temporalnym widoczny jest progres rozwojowy Kandydatki. Pozytywnie oceniam zakres podejmowanych zagadnień badawczych oraz wykorzystywanych kategorii do wyjaśniania danych. Bez wątplenia mocną stroną dorobku jest umiejętność generowania problemów w aspekcie praktyki i łączenia ich z teorią. Walorem większości opracowań są trafne odwołania do bogatej literatury. Doceniam także umiejętność redagowania tekstów. W analizowanym zbiorze przeważają te o przejrzystej i

logicznej strukturze. Wątpliwości nie budzi konstrukcja projektów badawczych. Dodać należy, co postrzegam jako kolejny walor, że Habilitantka prowadziła badania przy użyciu zróżnicowanych technik i narzędzi w obszarze badań ilościowych. Dwa współautorskie projekty badawcze zostały przeprowadzone także z wykorzystaniem technik jakościowych.

Uwzględniając poczynione uwagi pozytywnie oceniam przedstawiony dorobek naukowy.

3. Ocena podstawowego osiągnięcia naukowego w procedurze ubiegania się o stopień doktora habilitowanego

• Wprowadzenie

W tym zakresie Habilitantka przedstawiła pracę pt. *Rozpoznawanie szans edukacyjnych dzieci niesłyszących na progu szkoły podstawowej (badania z regionu łódzkiego)*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019, ss. 306.

Problematykę podjętą w opracowaniu postrzegam jako interesującą poznawczo i ważną dla praktyki organizowania różnych form kształcenia uczniów niesłyszących oraz ich funkcjonowania szkolnego, a także pozaszkolnego już po opuszczeniu murów szkoły.

Tematyka pracy wpisuje się w szeroki nurt badań oraz dyskusji nad modernizowaniem systemu szkolnego, konstruowaniem możliwie najbardziej optymalnych warunków kształcenia i wyrównywania szans edukacyjnych uczniów z niepełnosprawnościami – w omawianym przypadku dzieci ze znacznym i głębokim niedosłuchem rozpoczynających naukę szkolną.

We wstępie pracy znajdujemy kilka interesujących uwag – w moim przekonaniu – uzasadniających i ukierunkowujących sposób postrzegania podjętej tematyki przez Autorkę.

Pierwszą z nich jest założenie myślenia o edukacji kategoriami inkluzji. Autorka słusznie odnosi je do szerszej perspektywy, nie tylko związanej z inkluzyjną ścieżką kształcenia, ale także konstruowania edukacji antydyskryminacyjnej. Druga – zakreśla perspektywę rozumienia szans edukacyjnych z nawiązaniem do problemów znoszenia barier komunikacji, instrumentalnego traktowania czy organizacji pracy lekcyjnej. Kolejną odczytuję jako deklarację postrzegania badanych dzieci nie tylko w perspektywach ucznia, ale także rówieśnika.

Na strukturę pracy składają się cztery rozdziały. Dwa pierwsze stanowią teoretyczne podstawy badań własnych, kolejny zawiera opis koncepcji badawczej, a w ostatnim zostały przedstawione i omówione wyniki badań własnych. Strukturę rozprawy domyka zakończenie, załączniki oraz bibliografia.

- **Teoretyczne podstawy badań**

W pierwszym rozdziale znajdujemy krótkie charakterystyki sześciu koncepcji zaliczonych przez habilitantkę do koncepcji rozwoju człowieka. Ich dobór (w aspekcie problematyki badań) w pierwszym, powierzchownym oglądzie może budzić pewne wątpliwości, zwłaszcza w zakresie ich współmierności do badanych problemów. Jednak wnikliwa analiza treści, szczególnie końcowych akapitów każdego podrozdziału, przekonuje do takiego wyboru. Autorka traktuje je jako narzędzia służące wyjaśnianiu określonych danych zebranych w toku procesu badawczego. Właśnie końcowe akapity wspomnianych podrozdziałów zawierają syntetyczne i przekonywujące informacje w jakim zakresie stanowią one wartość jako narzędzia nie tylko wyjaśniania, ale także zrozumienia uwarunkowań szans edukacyjnych badanych dzieci.

Treści drugiego rozdziału, znacznie obszerniejszego, zawierają charakterystyki pięciu obszarów / zagadnień mających kluczowe znaczenie dla szans edukacyjnych dzieci niesłyszących. Tworzą one spójny model uwarunkowań badanej kategorii. W pierwszym podrozdziale znajdujemy opis poznawczych uwarunkowań szans edukacyjnych dzieci niesłyszących, w drugim – uwarunkowania przyswajania języka omawianej grupy uczniów, kolejny zawiera charakterystykę ich gotowości szkolnej, czwarty uwarunkowania rodzinne, przedostatni – szkolne, a w ostatnim Autorka omawia szanse i bariery trzech nurtów kształcenia: specjalnego, integracyjnego i włączającego. Pomijam dokładną charakterystykę tej części pracy skupiając się na ocenie ogólnej i wskazaniu pewnych słabości.

Zaproponowana typologia jest jedną z możliwych i zapewne nie wyczerpuje w pełni zagadnienia uwarunkowań szans edukacyjnych. Niemniej jednak postrzegam ją jako wystarczającą i stanowiącą trafne podstawy teoretyczne zakreślające tło badań własnych.

Sądzę, że rozdział drugi można było rozpocząć od przeglądu koncepcji szans edukacyjnych oraz ich zdefiniowania. Autorka czyni to wprawdzie w rozdziale kolejnym (s. 127-128), niemniej jednak przyjęta struktura wywodu prowadzi do sytuacji, w której zostały omówione uwarunkowania kategorii de facto jeszcze niezdefiniowanej.

W treściach rozdziału znajdujemy wiele trafnych przywołań prowadzonych badań, świadczących o dobrej orientacji Kandydatki w aktualnej literaturze przedmiotu. Pewien niedosyt budzą jednak ich uogólnienia, których deficyt widoczny jest zwłaszcza w domknięciach poszczególnych podrozdziałów.

Zupełnie zabrakło podsumowania tej części pracy, które stanowiłoby zarys przyjętego przez Badaczkę podejścia (w formie konstruktów teoretycznych) stanowiącego punkt wyjścia do dalszych analiz. Brak zwięzłego zakończenia to także utrata szansy Autorki na wskazanie

potrzeby uzupełniania teorii w zakresie przedmiotu prowadzonych badań. Warto jednak podkreślić, że słabości te nie dyskwalifikują wartości tej części pracy. Dostrzegam je w skrupulatnym przeanalizowaniu problematyki, logicznym i spójnym układzie merytorycznym oraz wyczerpującym zestawie przywoływanych badań. Doceniam sięgnięcie do wielu interdyscyplinarnych źródeł. Widoczne jest znanstwo problematyki od strony merytorycznej zarówno w aspekcie teoretycznym jak i praktycznym. Generalnie więc, mimo pewnych wątpliwości, część ta spełnia swoją funkcję pod względem zarysowania teoretycznego tła prowadzonych w dalszej części badań. Podkreślam zatem, że wskazane wątpliwości osłabiają w niewielkim zakresie wartość analizowanej części, którą oceniam – uwzględniając wyrażone wcześniej walory – pozytywnie.

- **Koncepcja badań własnych**

Uzasadnienie stanowiska badawczego oraz opis koncepcji badań znajdujemy w rozdziale trzecim.

Otwiera go wprowadzenie, w którym Autorka przywołuje i krótko omawia wyniki badań nawiązujących do swojego projektu badawczego. To kompetentna analiza. Jej treści przynajmniej częściowo znoszą niedosyt wyrażony w odniesieniu do braku zamknięcia części pierwszej pracy. Analizę zamyka propozycja uporządkowania tematyki przejścia omawianych dzieci z poziomu wychowania przedszkolnego do wczesnoszkolnego ulokowana w koncepcji U. Bronfenbrennera (s. 122-123). Wykorzystanie tej koncepcji trudno określić jako oryginalne (należy do jednej z najczęściej użytkowanych w pracach pedagogów specjalnych), ale też warto zauważyć, że pod względem merytorycznym to zabieg trafny. Dodam, tylko że w moim przekonaniu zabrakło w niej poziomu środowiska lokalnego.

W podrozdziale drugim znajdujemy opis celu badań oraz problemy badawcze. Głównym celem badań jest „rekonstrukcja procesu rozpoznawania szans edukacyjnych dzieci niesłyszących u progu szkoły podstawowej [...]” (s. 124). Natomiast celem pośrednim Autorka uczyniła próbę „bezpośredniego opisu, rozpoznawania oraz oceny tych szans u dzieci objętych badaniem” (s. 124). Nie mam wątpliwości, że tak sformułowane cele należy uznać za interesujące poznawczo i wartościowe dla praktyki edukacyjnej.

Z celu głównego został wyprowadzony problem główny w postaci pytania: Jak rozpoznawane są szanse edukacyjne dzieci niesłyszących u progu edukacji szkolnej – znaczenia perspektywy jednostkowych historii edukacyjnych. Merytorycznie problem ten nie budzi wątpliwości (dlaczego nie kończy się pytańnikiem? To już pytanie zapewne kierowane także do korektora językowego). W dalszej kolejności Habilitantka formułuje szereg pytań

szczegółowych. Dotyczą one konkretnych profili kompetencji językowych, funkcjonowania psychomotorycznego, ocen rodziców odnoszących się do szans edukacyjnych swoich dzieci, analogicznych ocen dokonywanych przez nauczycieli. Prócz tych pytań znajdujemy także pytania o zależności kompetencji językowych oraz funkcjonowania psychomotorycznego w kontekście konstruowania ścieżek edukacyjnych.

Dobór pytań szczegółowych w aspekcie sformułowanego celu badań oraz problemu głównego zachęca do dyskusji. Jeżeli celem głównym jest rekonstrukcja procesu, a problem główny został zawarty w pytaniu: jak rozpoznawane są szanse edukacyjne? – to pierwsza myśl ukierunkowuje pytania szczegółowe łącząc je z dociekaniem o samą konstrukcję (w tym przypadku rekonstrukcję /odtworzenie czegoś/) działań (procesu) rozpoznawania szans edukacyjnych. Nie chodzi więc o rozpoznanie samych wyników (profilu, ocen, ujawnianych związków), ale o odtworzenie kto? kiedy? jak? te szanse diagnozował, ewentualnie czym te diagnozy w zakresie organizacji procesu się różniły i jakie to mogło przynieść skutki. Natomiast uznając tak sformułowane pytania szczegółowe jako trafne – pytanie główne powinno zostać ukierunkowane na wyniki rozpoznawania szans edukacyjnych. Moja wątpliwość dotyczy dwuznaczności tak sformułowanego celu i pytania głównego ukazując możliwość zupełnie innej interpretacji jego meritum. Rozumiem jednak (co Autorka uzasadnia dalej), że nie sam proces, ale jego wyniki stanowią treść (i sens) badań. Przyjmując taką interpretację uznaję te pytania za możliwe uszczegółowienie problemu głównego. Warto także dodać, że w tym ujęciu stanowią one wyczerpującą mapę problemów szczegółowych składających się na omawiane szanse edukacyjne – co zostało graficznie przedstawione na s. 128.

Problem główny – jak pisze autorka – został sformułowany w odniesieniu do trzech głównych grup (s. 126): dzieci niesłyszących, kończących edukację przedszkolną, ich rodziców oraz nauczycieli. Podejrzewam, że to pewna forma uproszczenia (skrótów myślowego) i chodzi w niej o to, że są trzy grupy badane, które dostarczają informacji służących egzegezie problemu głównego.

Kolejny podrzdział został poświęcony perspektywie badawczej. Rozpoczyna go krótki zarys przemian paradygmatycznych w pedagogice. Następnie Autorka opisuje dwa wykorzystywane w badaniach podejścia mieszające się w nurcie antypozytywistycznym (fenomenologia i interakcjonizm symboliczny). Na kolejnych stronach znajdujemy nawiązanie do wykorzystywania metod mieszanych (paradygmatu pragmatycznego) w badaniach społecznych i uzasadnienie ich wyboru w konstrukcji koncepcji badawczej zastosowanej w pracy. Pozywanie oceniam tę część pracy i choć niektóre poglądy przywołane

przez Habilitantkę zachęcają do polemiki, to nie mam wątpliwości, że przyjęty model badawczy jest możliwy do przyjęcia. Dodam jeszcze, że doceniam tę część ze względu na jasność wyводу i trafne odwołania do literatury przedmiotu.

W projekcie badawczym została wykorzystana metoda studium przypadku, a w jej obrębie narzędzia badawcze dokładnie scharakteryzowane w kolejnym podrozdziale. Pomijam ich opis podkreślając, że ich dobór nie budzi wątpliwości. W ostatnim podrozdziale znajdujemy informacje na temat terenu badań, ich organizacji oraz grupie badanej. Badaniem objęto grupę czternastu dzieci z uszkodzonym słuchem w stopniu znacznym i głębokim kończące edukację przedszkolną regionu łódzkiego bez dodatkowych schorzeń. Jak wynika pośrednio z treści wybór spośród całej grupy spełniającej te kryteria podyktowany był dostępnością badanych. Przyjmuję go za dopuszczalny, wszak zastosowany paradygmat i wykorzystywane w jego obrębie metoda nie służy celom uogólniania. Dzieci te rekrutowały się z trzech typów przedszkoli – ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych. Badaniem objęto także rodziców dzieci oraz trzy nauczycielki dobrane losowo – po jednej ze szkoły ogólnodostępnej, integracyjnej i specjalnej, w których (jak wynika z deklaracji rodziców) dzieci miały rozpocząć naukę szkolną. W podrozdziale znajdujemy dokładną charakterystykę dzieci oraz nauczycieli, zabrakło natomiast informacji o rodzicach.

Podsumowując – przyjęty model badawczy nie należy do łatwych w realizacji. Łączenie ontologicznie odmiennych paradygmatów w jego podstawach nastęrcza także wiele trudności w teoretycznym ujęciu założeń, zwłaszcza w aspekcie uniknięcia błędu niewspółmierności. Wymaga zatem przemyślanej koncepcji i dogłębnego uzasadniania zaproponowanego podejścia. Sądzę, że z zadania tego Habilitantka wywiązała się dobrze. Ogólnie poprawna koncepcja badawcza zachęciła mnie do zidentyfikowania drobnych uchybień i niejasności. Z recenzyjnego obowiązku starałem się je dokładnie wykazać. Pragnę jednak podkreślić, że globalna ocena koncepcji badawczej nie nastęrcza trudności. Widoczny jest logiczny związek celu, przedmiotu, problemu oraz przyjętych procedur gromadzenia i analizowania informacji. Autorka dobrze orientuje się w podstawowych założeniach użytkowanej metody. Ogólnie, zatem oceniam koncepcję badawczą pozytywnie.

- **Prezentacja i analiza zebranego materiału**

Zgromadzony materiał oceniam jako wartościowy. Pomijam szczegółową analizę treści rozdziału czwartego skupiając się na ocenie ogólnej. Wspomnę jedynie, że rozdział ten został ustrukturyzowany w trzech podrozdziałach. Pierwszy obejmuje charakterystykę dzieci – profili kompetencji językowych oraz funkcjonowania psychomotorycznego. W drugim

zostały zawarte i omówione dane dotyczące profilu rozwojowego, oceny gotowości szkolnej w perspektywie rodziców i nauczycieli. Zawiera on zobiektywizowane oraz subiektywne informacje. Trzeci – świetnie skonstruowany – to swoisty opis sylwetek dzieci wykazujących wyższe i niższe gotowości w zakresie podjęcia edukacji szkolnej, ułożony w szerszym kontekście zróżnicowanych uwarunkowań.

W analizach Autorka umiejętnie generuje istotne kategorie składające się na mapę problemów dojrzałości szkolnej. Trafnie identyfikuje ich uwarunkowania i sprawnie ukazuje związki między nimi. Czyni to z umiarkowaną pewnością wpisującą się w strategię przyjętej procedury. Refleksyjność ta połączona z wiedzą oraz doświadczeniem, a także poparta dobrym warsztatem pisarskim, przynosi wartościowy zarys koncepcji dojrzałości szkolnej (również jej uwarunkowań). Dostrzegam koncepcyjną spójność tej części pracy z opisanymi w części pierwszej zagadnieniami. Jest ona widoczna w licznych, trafnych odwołaniach do literatury, co pozwoliło na ułożenie zebranych danych w szerszym kontekście teoretycznym. Na kanwie wykorzystywanych danych, obudowanych wiedzą teoretyczną oraz doświadczeniami własnymi Autorki, powstał zatem koherentny konstrukt interpretacyjny. To istotny walor pracy, wskazujący także na umiejętność ujawniającą dojrzałość badacza.

W aspekcie łączenia dwóch odmiennych paradygmatów kluczowy jest podrozdział drugi omawianej części pracy. Dostrzegam w nim przede wszystkim zręczność rozróżniania podstaw ontologicznych zebranych danych, a także sprawność ich wzajemnego dopełniania – co ważne konstruowana bez prób uporczywego przekonania o słuszności triangulacji danych generowanych (odkrytych / skonstruowanych) w toku odmiennych epistemologicznie metod.

Całość zamyka zakończenie, w którym Habilitantka oprócz tradycyjnego podsumowania, prezentuje zbiór refleksji uogólniających natury metodologicznej, teoretycznej i praktycznej. Jest to także pośrednie odniesienie się do zakresu realizacji sformułowanych celów.

W aspekcie przywołanych uwag szczegółowych jednoznacznie pozytywna ocena tej pracy jest tylko formalnością.

• **Wnioski końcowe**

Podsumowując – pracę wskazaną jako podstawowe osiągnięcie w ubieganiu się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego oceniam jednoznacznie pozytywnie. Przede wszystkim doceniam koncepcję pracy, w tym pomysł badawczy i jego realizację. Na uznanie zasługuje odwaga podjęcia i skonstruowania złożonego projektu badawczego. Dostrzegam w nim nie tylko wartość teoretyczną, ale także przydatność dla praktyki szkolnej. Doceniam interdyscyplinarny charakter pracy, mocną jej stroną jest bogactwo przywoływanych i

umiejętnie wykorzystywanych źródeł. Wyniki badań oceniam jako wartościowe. Ich opis i wyjaśnianie dostarcza wiedzy wnoszącej wkład w rozwój dyscypliny.

4. Analiza kolejnych wymagań stawianych kandydatom ubiegającym się o stopień dra habilitowanego nauk społecznych

4.1. W zakresie autorstwa (współautorstwa) opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów dzieł artystycznych dr Magdalena Olempska-Wysocka wykazuje pięć redagowanych prac (wszystkie to tomy czasopisma Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej).

4.2. Habilitantka w przekazanych materiałach podaje zerową liczbę cytowań według bazy WoS oraz w bazie Google Scholar 11. Na dzień 25 listopada liczba ta wynosi już 20. Ogólna liczba uzyskanych punktów za publikacje po uzyskaniu stopnia naukowego doktora wynosi 182.

4.3. Dr Magdalena Olempska-Wysocka brała udział jako wykonawca w czterech projektach badawczych, w tym jeden finansowany przez NCN oraz trzy przez Pracownię Testów Psychologicznych PTP.

4.4. Habilitantka została wyróżniona nagrodą (I miejsce) Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych za pracę doktorską w 2009 roku.

4.5. Kandydatka wygłosiła dwa referaty na zagranicznych konferencjach naukowych oraz 21 referatów na ogólnopolskich międzynarodowych konferencjach naukowych odbywających się w kraju. W znacznej większości były to konferencje o uznanej renomie naukowej, doceniane w środowisku naukowym pedagogów.

4.6. Habilitantka jest członkiem rady redakcyjnej czasopisma Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej znajdującego się w wykazie MNiSW. Była także członkiem czterech komitetów organizacyjnych kilku konferencji naukowych.

4.7. Kandydatka wykazała pięć recenzji artykułów w czasopismach naukowych.

5. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego, współpracy międzynarodowej oraz działalności organizacyjnej

5.1. W obszar dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Habilitantka wskazuje bogatą listę przedsięwzięć o zróżnicowanym zasięgu i charakterze. Między innymi wymienia: rolę konsultanta odpowiedzialnego za superwizję, konstruowanie indywidualnego modelu wspierania dziecka, rozpoznawania możliwości, diagnoz i projektów indywidualnych w British International School of the University of Lodz; koordynatora ds. wdrażania modelowego zestawu narzędzi diagnostycznych oraz standardów funkcjonowania poradni psychologiczno-pedagogicznych w projekcie prowadzonym przez ORE. Ponadto wypromowała 70 prac magisterskich i 50 licencjackich oraz 40 podyplomowych. Za pracę dydaktyczną była dwukrotnie nagradzana przez Dziekana WSE UAM w Poznaniu. Pełniła także liczne funkcje organizacyjne (m.in. kierownik studiów podyplomowych, opiekun praktyk studenckich, pełniła rolę sekretarza w kilku konferencjach). Jest także opiekunem koła naukowego studentów WSE UAM w Poznaniu. Aktywnie wzięła udział w dziewięciu konferencjach o charakterze edukacyjnym. Uczestniczyła w imponującej liczbie szkoleń i kursów doskonalących.

5.2. Dr Magdalena Olempska-Wysocka jest doświadczonym dydaktykiem. Prowadziła wykłady i ćwiczenia w ramach wielu zajęć. Głównie z zakresu pedagogiki oraz psychologii.

5.3. Kandydatka pełniła rolę promotora pomocniczego w jednym przewodzie doktorskim, obecnie pełni tę rolę w dwóch kolejnych przewodach.

5.4. Dr Magdalena Olempska-Wysocka uczestniczyła w dwóch projektach europejskich. Odbyła trzy zagraniczne wizyty studyjne.

5.5. Habilitantka jest członkiem PTP, ZPS przy KNP PAN, Polskiego Towarzystwa Pedagogów Specjalnych, International Association for Special Education, Polskiego Stowarzyszenia Terapeutów Integracji Sensorycznej.

W kontekście przywołanych informacji pozytywnie oceniam działalność dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską Dr Magdaleny Olempskiej-Wysockiej.

Konkluzje końcowe

W aspekcie zaprezentowanych opinii cząstkowych dotyczących dorobku naukowego oraz pracy wskazanej jako podstawowe osiągnięcie naukowe, a także dodatkowych kryteriów oceny w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych, nie trudno o pozytywną opinię globalną. Dorobek naukowy postrzegam jako interesujący poznawczo, wartościowy i wnoszący wkład w rozwój dyscypliny. Pozytywnie oceniam opracowanie przedstawione jako podstawowe osiągnięcie w procedurze o nadanie stopnia dra habilitowanego. Wspomnę tylko o złożonej i oryginalnej koncepcji badawczej, poprawnie zrealizowanym projekcie i wartościowych wynikach. Wnikliwa analiza tej pracy pozwala na wyrażenie opinii na temat dojrzałości metodologicznej Habilitantki, dobrej jej orientacji w podejmowanej tematyce, umiejętności łączenia teorii z praktyką, rzetelnym warsztacie pisarskim. W aspekcie biograficznym pozytywnie oceniam rozwój naukowy Kandydatki, dostrzegam w nim potencjał i dojrzałość do dalszej pracy naukowej już jako samodzielnego pracownika naukowego. Dopełniając pozytywną ocenę wspomnę jeszcze o zaangażowaniu dr Magdaleny Olemskiej-Wysockiej w działalność organizacyjną (także poza murami Uniwersytetu), bogate doświadczenia dydaktyczne i eksperckie. Wyrażając globalną ocenę nie sposób pominąć również rzetelności Kandydatki widocznej w perfekcyjnie przygotowanych materiałach przedłożonych do zaopiniowania.

W kontekście przedstawionych szczegółowych opinii dotyczących dorobku naukowego, w tym pracy wskazanej jako podstawowe osiągnięcie naukowe, a także dodatkowych kryteriów działalności dydaktycznej, organizacyjnej i społecznej wyrażam globalnie pozytywną ocenę. W związku z powyższym – w myśl *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dnia 14 marca 2003r. z późn. zm. odwołując się do art. 179 ustawy z dnia 3. 07. 2018 *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* – z pełnym przekonaniem wnoszę o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych – dyscyplinie pedagogika dr Magdalenie Olemskiej-Wysockiej.

